

Magtymgulynyň şygryýetiniň tagamy

Category: Goşgular, Kitapcy, Magtymgulyny öwreniş, Nukdaýnazar, Oýlanmalar, Poemalar, Sözler, Türkmen dili
написано kitapcy | 22 января, 2025
Magtymgulynyň şygryýetiniň tagamy

MAGTYMGULYNYŇ ŞYGRYÝETINIŇ TAGAMY

Türkmen halkynyň buýsanarlyk taryhy bar. Şonuň bilen birlikde şeýle şan-şöhratly taryhyň döremegine sebäp bolan beýik şahsyýetleri-de az däl. Harby-syýasy, dini-pelsepewi, ylmy, ykdysadyýeti hasaba almanymyzda hem, umumy edebiýatymyzyň diňe sygyr hazynasyny hasyl edýän, özleriniň özboluşly, milli we halky häsiýetli döredijilikleri bilen dünýä edebiýatyna, onuň miras baýlygyna mynasyp goşant goşan şahsyýetlerimiz hem munuň şeýledigine şaýatlyk edýär. Gaty bir çuňluga gitmän Ýunus Emreden, Garajaoglandan bäriligine gaýdanymyzda-da, eserleri gaýtalanyp-gaýtalanyp okalýan, we olardan her gezek okalanda ruhy lezzet, güýç-kuwwat alynýan, ahlak-terbiýede ybratlanarlyk ideýalary orta atan şahyrlarymyz barmak basyp sanardan köp. Nurmuhammet Andalyp, Şeýdaýy, Şabende, Magrupy, Seýdi, Zelili, Kemine, Mollanepes, Aşyky, Zynhary, Kätibi, Misgingylyç, Mätäji... – bularyň hemmesi çeper sözünň ussatlary hökmünde durmuş meselelerine özboluşly çemeleşýändikleri bilen halkymyzyň hakydasynda we kalbynda ýaşap gelýär. Emma ömrüniň, durmuşynyň halk bilen baglanyşygy, döredijiliginiň milliligi, ideýalylygy, mazmunlylygy, düşnükçiligi, çeperçilik kuwwatynyň kämilligi bilen Magtymguly özünden öňki we soňky şahyrlar bilen deňeşdirilende ýokary derejede ykrar edilen akyldar şahyr, filosof şahyr diýlip, diňe bir türkmenleriň içini-de däl, eýsem dünýä halklarynyň aglabasynyň arasynda-da şöhraty uludyr.

Magtymgulynyň doglan gününüň 290 ýyllyk ýubileýini halkara derejesinde belläp geçmek hakynda 2012-nji ýylyň 26-njy

martynda kabul edilen Karar bu senä ykjam taýýarlyk görmäge, şu güne deňiş döwrüň içinde Magtymguly hakda ylmy, kyssawy we şahyrana eserleri döretmäge, goşgularynyň neşir edilmegine esasy badalga boldy. Bu Karar alymlary-da, şahyr-ýazyjylary-da, neşirçilerdir terjimeçileri-de, sungatyň beýleki görnüşleri bilen iş salyşýanlaryň hemmesini-de işjeňleşdirdi. Şeýle hem hormatly Prezidentimiziň Magtymguly Pyragynyň mertebe belentligi dogrusynda medeni durmuşymyz bilen baglanyşykly aýdyp gelýän göwnemakul sözleri, onuň mirasyna berýän ajaýyp bahalary bu işe jogapkärli çemeleşmegiň gerekdigine döredijilik güýçleriniň ünsüni çekdi. Olaryň birinde, mysal üçin:

«Magtymguly Pyragy adamzada tämiz ruhly, sagdyn ahlakly, şirin zybanly ajaýyp sygyrlary miras galdyran akyldar şahyrdyr. Bu günki gün adamzat türkmen halkynyň beýik akyldar ogly Magtymguly Pyragynyň hatyrasyny belentde tutup, beýik söz ussadyň sygyrlaryndan egsilmez ylham, ruhy güýç alýar»

– diýlip bellenilýär.

Ynha, şeýle meşhur, şeýle tanymal pähimdaryň adynyň, ömür ýolunyň, döredijiliginiň, ýaşan döwrüniň edebiýatyň umumy ulgamynda indi gaty köp ýyllardan bäri ýörite tema ugruny şertlendirip gelýändigini ýöne ýere däl. Munuň şeýledigini anyk sanawlarda hem görkezmek mümkin.

Magtymguly türkmen şahyrlarynyň döredijiliginde. Magtymguly özünden soňky we tä şu günki günlere çenli döredip gelýän şahyrlaryň ählisiniň hakyky halypasydyr. Mysal üçin, XIX asyr satıraçy şahyrymyz Mämetweli Kemine:

«Magtymguly söz meýdanynyň oragyny orup gidip- dir, bize indi onuň hoşasyny çöpläýmek galypdyr»

– diýip akyldaryň döredijiliginiň ündew, mazmun, çeperçilik babatda köpgyraňlydygyna döwürdeşleriniň ünsüni çekipdir. Şol asyryň ýa-da Magtymgula döwürdeş şahyrlaryň uçdantutma hemmesi diýen ýaly türkmen diliniň söz baýlyklaryndan peýdalanmakda Magtymguludan täsirlenip döredipdirler. Okyjy bu hakykata

türkmen nusgawy şahyrlarynyň goşgularyny Magtymgulynyň sygyrlary bilen degşirip-deňeşdirip görse, şübhesiz göz ýetirip biler. Bu täsir dowamly bolup, XX asyr şahyrlarymyzyň döredijiliklerinde has-da açyk-aýdyň duýulýar. Täsirlenme bilen bir hatarda Magtymgula bagyşlanyp ýazylan ýörite sygyrlaryň ýa-da sygry usulda dörän eserleriň-de bardygyny bellemek gerek. XX asyryň nusgawy ýazyjylarynyň biri, Türkmenistanyň halk ýazyjysy Berdi Kerbabaýew paýtagtymyzyň akademiki teatrynda köp wagtlap sahnada goýlan «Beýik şahyr» dramasyň sygyrda döredipdi. Pýesadaky wakalar şahyryň sygyrlary, öňe süren pikirleri bilen utgaşdyrylyp ýaýbaňlandyrylýardy.

Türkmenistanyň atly şahyrlary Mämmed Seýidowyň «Şatuduň saýasynda», Ýylgaý Durdyýewiň «Daglar», Gurbannazar Ezizowyň «Pikir derýasynda akyl gämisi», Annaberdi Agabaýewiň «Mekge menzili» («Pyragynyň ömründen bir pursat») Atamyrat Atabaýewiň «Dowamat dowam» ýaly ululy-kiçili poemalarynda Magtymgulynyň durmuşy, şahsy we maşgala ykbaly, onuň öz atasy hem halypasy Döwletmämmet molla bilen mynasybeti, Meňlä bolan egsilmez söýgüsi, bilimini artdyrmak ugrundaky tagallalary, il-ýurt abadançylygy bilen bagly aladalary örän çeper röwüşlerde berilýär.

Eger M.Seýidow Magtymguly obrazynyň üsti bilen ahlak meselesini gozgap, wakalary şahyryň goşgularyndaky ýagdaýlar, pajygaly hadysalar bilen baglap görkezýän bolsa, Ý. Durdyýew Magtymgulynyň dünýä inişini, sowatly, bilimli şahyr bolup ýetişişini, saýry duşmanlaryň türkmen obalaryny talaýşyny, şeýle halatda Döwletmämmet mollanyň we Magtymgulynyň dogadileglerini, aýgytly hereketlerini, şahyryň eserleriniň diňe bir öz halkyna däl, Ilhan ýaly gaýry galtamana-da täsir ýetirişini, Magtymgulynyň ölümünüň ähli halk tarapyndan umumy ýasa, köpçülikleýin matama öwrülişini şahyrana suratlandyrýar. Poemada Ilhanyň, Azadynyň, Magtymgulynyň, belli derejede Meňliniň anyk-duýarlykly obrazlaryny döretmäge synanyşylýar. Ý.Durdyýew şahyryň ýaşan galagoply döwrüni welin mümkingadar dogruçyl berip bilipdir. G. Ezizow Magtymguly temasyna, söz ezberiniň içki ahwalatyny öz zamanasyna laýyklyk ýüze

çykarmaga pelsepewi usulda çemeleşýär. Netijede awtora şahyryň pikirlenmelerini umumadamzat ýaşayşy, dünýe hadysalary bilen göwnejaý baglanyşdyrmaga mümkinçilik döräpdir. Şu hili çemeleşme Magtymgulynyň jemagat gatnaşyklary, döwür, kysmat, pelek, borç hem hyzmat hakyndaky içki psihologik ýagdaýlarynyň, dünýä hem tebigat dogrusyndaky durumlarynyň okyjynyň aňyna täsirli ornaşmagy, oňat ýatda galmagy üçin diýseň amatly bolupdyr.

Annaberdi Agabaýew ady agzalan çaklaňja poemasyndaky pikirlerini onuň «Tarawa», «Gaýdyşyn – ot başynda», «Etrek dagynyň başynda» diýen bölümlerine seçelendirip goýberipdir. Poemanyň awtory Magtymgulynyň Mekgä zyýaraty mahalynda şahyryň il-gününiň abatlygy, agzybirligi, özüne eden ýagşy dilegleri, şol dilegler bilen utgaşdyryp, akyldaryň adamzat baradaky oýlanmalaryna gerim berýär.

Bu awtorlar Magtymguly temasyndan ýörite goşgular-da döredipdirler. Muňa M.Seýidowyň «Daň ataly bäri urnup otyryn», «Bir şahyrmuş bu görünýän her ýyllyz», «Watanynda han idiň», «Çykyp giň sährama irde-giçde sen», «Seret, atam bakýar saňa söýünip», «Giň gujagy elwan gülden çemenli», «Hiç bir güýç gondamaz çöken ýerinden», «Çyk-da seret giň sähraňa, Pyragy», «Süýr günortan gördüm ony düýşümde», «Gaşlaryny, kirpigini çirkizen», «Hindistany, Çyn-Maçyny», «Magtymguly, seniň adyň», «Jennet boldy Taňrygargan», Ý.Durdyýewiň «Sözi soňlan sorag», A.Agabaýewiň «Gonambaşy – Magtymguly pirimiz», «Pyragyň döreýşi», «Pyr- gyň pendî», «Heýkel» ýaly goşgularyny mysal şekilinde görkezmek mümkin. Şahyrlarymyzyň aglabasy öz döredýän eserlerine, köplenç, Magtymgulyň setirlerini epigraf (şygır badalgasy) hökmünde almagy däbe öwürüpdirler. Bu döpdäp Magtymguly hakda goşgy ýa poema ýazan şahyrlarymyzyň köpüsünde görünýär. Mysal üçin, M.Seýidow epigraf edip Magtymgulyň «Peder bize miras goýmush bu derdi», «Watanymda han idim, Hanlara perman idim», «Jeýhun bilen bahry-Hazar arasy, Çöl üstünden öser ýeli türkmeniň», «Magtymgulyň yüreginde bir ot bar, Her aşykda munuň kimin ot ýanmaz», «Magtymguly, seniň adyň, Bolsun indi, goý, Pyragy» kimin setirdir beýtlerini getirýär. Bu ýagdaý diňe bir Magtymgula

bagyşlanyp ýörite ýazylýan goşgulara däl, eýsem, umumy durmuş bilen bagly ýazylýan goşgularda-da görünýär.

Birneme öňe gidip, bellemeli bir ýagdaý bar:

Magtymguly bilen baglanyşykly goşgularyň bir bölegi tankydy häsiýetli. Ý.Durdyýewiň «Sözi soňlan sorag», A.Annabaýewiň «Heýkel», B.Hudaýnazarowyň «Magtymgulyň huzurynda», I.Nuryýewiň «Şirgazy medresesiniň önünde» atly goşgulary şonuň ýalydyr. Şeýle-de bolsa, ol goşgularyň terbiýeçilik ähmiýeti uly, olarda Magtymgula goýulýan hormat göwnemakul ýüze çykarylýar.

G.Seýitliýew, K.Gurbannepesow, B.Hudaýnazarow, A.Atabaýew ýaly il söýgüsini gazanan şahyrlarymyzyň bu temadan hemmetaraplaýyn kämil, biri-birinden şekili, žanr we çeperçiligi taýdan tapawutlanýan özboluşly şygrylar döredendiklerini ýörite bellemegi ýerlikli hasaplaýarys. G.Seýitliýewiň «Şahyrym» atly goşgusynda Pyragynyň tutuş türkmen halkynyň umydyňa öwrülendigi, onuň her bir sözünüň dünýä malyna barabardygy ynandyryjylykly, çeper delillendirilip görkezilýär. Şahyryň «Daglar» diýen goşgusy geçen asyryň 60-njy ýyllarynda iň bir ajaýyp, iň bir täsirli goşgy bolup, şol döwür okyjylarynyň ýadynda galdy. Uniwersitetde okaýarkak talyp ýoldaşymyz, G. Seýitliýewiň obadaşy, şygryýetiň, aýdym-sazyň ölemen aşygy Ilmyrat Mämmedow ony geçirilýän edebi-medeni çärelerde daglar ýaly goýy-goňras, howaly sesi bilen labyzly okap berýärdi. Ondaky:

Ýüreklere ýürek sözün dolduran,
Dür söz bilen dünýä özün aldyran,
Dünýäniň aşygy dünýäden gitmez,
Dünýäň aşygyny dünýä unutmaz

– ýaly setirler mazmuny boýunça-da, okalyş aýratynlygy bilenem meniň-ä hakydamdan häli-bu güne çenli çykyp gidenok.

K.Gurbannepesowyň «Magtymgulyň ýadygärliğine», B.Hudaýnazarowyň «Gerkez obasy», «Pyragynyň portretine ştrihler», A.Atabaýewiň «Aşgabatda Magtymguly Pyragynyň ýadygärligi açylanda okalan goşgy» kimin şygrylarynyň-da

hakyky şahyrana ylhamy ýugrulandygyny, bogun, intonasiýa, basym, ritm babatlarda ýerbe-ýerligi sebäpli okalanda-da, diňlenende-de ýakymly täsir galdyryandygyny aýtmak gerek. K.Gurbannepesow:

Ýöne bir uly däl, juda uly sen,
Dag ogly, dag şiri Magtymguly sen.
Şonuň üçin saýlap daşlaň ulusyn,
Ýasadyk biz senden dagyň ýagşysyn

– diýse, B.Hudaýnazarow:

Gerkez asmanynda gözüme ildi
Ala-böle ýyldyz. Bu niçik ahwal?
Bu jülgeden uçup giden şahyryň
Ýyldyza öwrülen bolmagam ahmal

– diýip ýazýar. Goşgynyň liriki gahrymany Gerkez obasynda durup synlaýan-da bolsa, onuň nazary asman giňişligine gönügiptir. Çünki ol ýerde aňyrsy-bärsi görünmeýän giňişlikde ala-böle bir ýyldyz – Magtymguly ak patrak ýaly bolup görünýär. Şahyr meňzetmesine simwolik many berip, onuň dünýä poeziýasynyň giňişligidigini ýañzydýar. Asman, elbetde, täsin deňeşdirme. Emma Magtymgulyny Anteye güýç berýän toprakdan – ýer üsti ýaşaýyşdan aýrybaşgalap hem bolanok. Şuny göz önünde tutup, A.Atabaýew:

Beýik daglar senden kiçi görünýär,
Seni asmana-da deňläp bolmaýar

– diýip tekrarlaýar. Awtoryň pikirine görä, Magtymguly deňeşdirmelerden ýokarda durýar. Goşgularyň üçüsinde-de Magtymgulynyň beýikliginiň gürrüňi edilýär. Sebäbi onuň ady arşda, daglaryň depesinde, parlak ýyldyzlaryň arasynda.

Elbetde, Magtymguly temasyndan goşgy ýazmadyk zehin eýesi türkmen edebiýatynda tapylmasa gerek. Olaryň hemmesini hatda sanap geçmegem aňsat däl. Her niçik, sözümiziň deliline käbir mysallar getireliň: Ata Atajanow («Magtymgula»), Begmyrat Ussaýew («Elbrus»), Nowruz Gurbanmyradow («Pyragy bilen

söhbet»), Alty Akmämedow («Pyragydan tymsallar hem-de şu güne syýahat»), Ökdem Eminow («Magtymgula»), Geldi Bäşiýew («Gozly dagyndadyr», «Abatdyr ilin, Pyragy»), Gözel Şagulyýewa («Garaşmak», «Döwrün geledir»), Giçgeldi Aşyrow («Magtymguly gezen ýerlerde»), Anna Gurtgeldiýew («Magtymgulyň güzeridir güzerim», «Pyragynyň gözleginde», «Meňlini ýatlap», «Gerkez obasy»), Kakabaý Gurbanmyradow («Magtymguly gämisi»), Mämetnazar Babanazarow («Magtymgula»), Allaýar Çüriýew («Okap Pyragynyň goşgularyny», «Pyragynyň obadaşy Meret aga bilen söhbet»), Kakajan Aşyrow («Bäşimiz»), Hudaýguly Allamyradow («Magtymgula») we başgalar. Şahyrlarymyz Magtymgulyň şahsyýetine, döredijilik mirasyna öýkünmek, täsirlenmek, onuň adyny belende götermek, pikirlerini şu günki döwür bilen baglanyşdyrmak nukdaýnazardan dürli tarapdan garadylar. Biziň şu günki şygryýetimiz Magtymgulyň döredijiligindäki ýaly žanrlara, şygryýet şekillerine we görnüşlerine örän baý. Magtymguly, esasan, goşuk žanrynda (murapbagda) diýseň öndümlü işläpdir. Emma ol täzelikçi, türkmen şygryýetine dokuzlama, onlama, onbirlime ýaly şekilleri-de ornaşdyrdy, özüne çenli diňe söýgi temasynda ýazylyp gelýän gazala jemgyýetçilik mazmun berdi. Ol muhammes, müseddes, muamma, elegiýa, tymсал ýaly žanrlarda hem şygrylaryň ençemesini dünýä getirdi.

■ Magtymguly garagalpak edebiýatynda

Magtymguly diňe bir türkmen edebiýatynyň başynda durmak bilen çäklenmän, ol käbir türki halklaryň edebiýatlaryna-da öz täsirini ýetirdi. Aýratyn-da, garagalpak edebiýatynyň kemala gelmeginde, kämilleşmeginde onuň hyzmatlary göze ilerliklidir. Muny onuň goşgulary bilen garagalpak nusgawlary Günhojanyň, Ajynyýazyň, Berdagyň goşgularyny deňeşdireniňde anyk görmek mümkin. Günhoja goşgularynyň tas ählisinde Magtymgulyň adyny halal, takwa, terbiýe nusgasy hökmünde ýatlasa, Ajynyýaz köp şygrylaryny Magtymgulyň äheňinde, şoňa meňzedip döredipdir. Hatda ol Magtymgulyň setirlerini, bentlerini olaryň asyl nusgalaryndaky ýaly üýtgetmän, öz eserleriniň arasyna goşup goýberipdir. Hatda ol hakdaky rowaýatlaryň birinde, onuň:

«Magtymguly hemme zat hakda aýdyp gideni üçin, men özümden täze bir zat döredibem bilemok»

– diýip aýdandygy garagalpak edebiýatyny öwreniş ylmynda ýatlanylýar. Garagalpak topragynda geçen asyrda hem-de häzirki döwürde hem ýaşan we ýaşap gelyän şahyrlar Magtymgulyňyň özleriniň mugallymy, halypalary hasaplaýarlar. Biz munuň şeýledigini Öteşiň, Aýapbergen Musaýewiň, Abbaz Dabylowyň, Sadyk Nurumbetowyň, Nurmuhammet Ämetowyň, Tolybaý Kabulowyň, Ýbraýym Ýusubowyň, Uzakbaý Pirjanowyň, Abylkasym Ötepbergenowyň Magtymgula bagyşlap ýazan şygryrlaryndan görüp bilýäris.

■ Magtymguly özbek edebiýatynda

Magtymgulyňyň ady Özbegistanda, aýratyn hem, Horezm welaýatynda has-da ýörgünlidir. Asly Samarkantly şahyr Ýslam Nazar ogly şygryrlaryny Magtymgulyňyň şygryrlaryna meňzedip döredipdir. Bagşy hökmünde onuň goşgularyna aýdymlar aýdypdyr. Özbegistanyň halk ýazyjysy Kamil Ýaşen «Röwşen we Zülhumar» dramasynda Magtymgulyňyň goşgularyny gahrymanlarynyň «dili» bilen eseriň wakalaryna siňdiripdir. Ergeş Jumanbilbil oglunyň «Röwşen» poemasynda-da belli derejede Magtymgulyňyň döredijiliginden peýdalanylypdyr. Enejan halfanyň ýerine ýetiren «Aşyk Mahmyt» dessanyndaky «Dogrusy» diýen gazalda gös-göni Magtymguludan täsirlenilendigi olary ýanba-ýan goýup okap göreniňde bada-bat göze ilýär.

Anaş Halfadan:

Köp jepa çekdim ýoluňda, eý, nigärim, dogrusy,
Sen maňa kylsaň jepa, eý, jana-janym, dogrusy.

Ak ýüzüňde gara zülpüň, buluda meňzär eken,
Ýarym, görüp gül ýüzüňni, men bikaaram, dogrusy.

Magtymgulydan:

Eý, peri, men aşygam saňa, diýerem dogrusy, Görmeýinçe gül

ýüzüňni, bikaaram, dogrusy.

Eý, peri, zülpüň feri, walla, seniň deý huplara,
Aýdadyr Magtymguly, bes bişekärem, dogrusy.

Özbek şahyrlaryndan Mirtemir «Magtymgulyň toýunda özbek golçasy», Maksud Şyhzade «Magtymgula» («Daglar, heý»), Magtymguly şygrylaryny özbek diline ilkinji bolup terjime eden Jumanyýaz Şarypow «Eý, Magtymguly», Özbekistanyň Gahrymany, Özbekistanyň halk şahyry Abdylla Oripow «Magtymguly», Muzaffar Ahmet «Magtymgulyň», Gülüstan Mätýakubowa «Ýagşysyn», «Tapmaz sen», «Içinde» ýaly goşgularyny döretdiler. Olar özbek okyjylary tarapyndan gyzgyn garşylandy. Magtymgulyň şygyr kitaplarynyň Özbekistanda ýygy-ýygdan neşir edilýändigini bu ülkede Magtymgulyň şygrylaryna bolan halk isleginiň derejesiniň ýokarydygyny aňladýar.

Öz wagtynda belarus şahyry Petrus Browkanyň, ýaňy-ýakynda bolsa garagalpak şahyry A.Ötepbergenowyň türkmeniň bu beýik ogluna bagyşlap ýazan epiki poemalaryny-da aýdylanlaryň üstüne goşmak gerek. Magtymgulyň döredijiligi ençeme ýurtlaryň edebiýatyny öwrenijileriň-de ünsüni özüne çekip gelýär. Munuň şeýledigi Magtymgula bagyşlanylyp bizde geçirilýän halkara maslahatlaryna gelen materiallardan magat görünýär. Magtymguly bilen baglanyşykly özbek hem garagalpak edebiýatçylary K.Kurambaýewiň, Kyrkbaý Baýnyýazowyň, Patima Allambergenowanyň, Gülüstan Döwletowanyň, E.Açylowyň, H.Abdyllaýewiň, S.Mamajanowyň makalalarynda, kitaplarynda Magtymgulyň döredijiligi ylmy taýdan seljerilýär.

Olar şol işlerinde Magtymgulyň hut öz ýurtlarynyň şahyry hökmünde häsiýetlendirýärler. Bu hakda hormatly Prezidentimiziň sözlerine salgylanyp aýtsak:

«Onuň umumadamzat medeni-ruhy hazynasyna giren şygrylary bu gün dünýä dilleriniň köpüsünde ýaňlanýar. Magtymguly Pyragynyň danalyga pürepür şahyrana eserleri türkmeni, türkmen poeziýasyny dünýä tanatdy».

Şeýle beýik şahsyýetiň – ylahy zehin eýesi tanymal

Magtymgulynyň doglan gününüň 290 ýyllygyna bagyşlanyp neşir edilýän şu kitapda ýerleşdirilen goşgular-da ýokardaky aýdylanlary tassyklaýar. Emma bu entegem doly bolmadyk delilleriň diňe bir zolagydyr. Aslynda welin, onuň döredijiligi älemgoşar ýaly göz gamaşdyryjy öwüşginlidir, göwnüňi göterýän gülzarlyk ýalydyr, ynsan ýaşaýşyny onuň gowy taraplary we nogsanlyklary bilen birlikde öz bolşunda görkezýän aýnadyr, Magtymgulynyň poeziýasy düýnüň, şu günüň we ertiriň poeziýasydyr, türkmeniň milli filosofiýasydyr, könelmeýän we ýitip ýok bolmaýan milli baýlygydyr.

© Ahmet MÄMMEDOW,
filologiýa ylymlarynyň doktory.

Magtymgulyny öwreniş